

УДК 343.9

М. Г. Колодяжний,

канд. юрид. наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ПРОГРЕСИВНОГО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗАПОБІГАННІ ЗЛОЧИННОСТІ

У статті на підставі вивчення сучасного зарубіжного досвіду громадського впливу на злочинність пропонується низка напрямів його впровадження в Україні. Вказані напрями класифіковано за характером на політичні, нормативно-правові, організаційно-управлінські, соціально-психологічні й технічні.

Ключові слова: *громадськість, запобігання злочинності, участь громадськості у запобіганні злочинності, міжнародний досвід запобігання злочинності, стратегія «community policing».*

Актуальність теми дослідження. Кримінологія є наукою, предмет якої включає розробку заходів запобігання злочинності. Як зазначається в Концепції розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI ст., найвищим рівнем розвитку суспільного значення кожної науки є виконання прикладної (конструктивно-проектної) функції¹. Звідси здійснення кримінологічною наукою вказаної функції значно ускладнюється без вивчення сучасного прогресивного досвіду інших країн у сфері запобігання злочинності. Зарубіжний позитивний досвід запобігання злочинності із використанням недержавних суб'єктів можна використати у вітчизняній правотворчій і правозастосовній практиці. Це необхідно для: а) посилення ефективності правоохоронної діяльності; б) заощадження бюджетних коштів через використання безкоштовної допомоги громадян у профілактиці злочинності; в) оптимізації ча-

¹ Концепція розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI століття // Інформ. бюл. Координаційного бюро з проблем кримінології АПрН України. – К., 2002. – № 5. – С. 4.

су, сил і засобів поліцейських, що дозволяє зосереджувати їх увагу з друго-рядних на більш важливих виробничих питаннях правоохоронної діяльності; г) поглиблення взаємодії різних соціальних інститутів та суб'єктів запобігання злочинності; д) підвищення довіри громадян до органів державної влади взагалі й правоохоронних органів зокрема. Тим більше, що відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII основним критерієм ефективності діяльності органів Національної поліції вважається рівень довіри до них з боку населення², що визначатиметься шляхом здійснення регулярних незалежних соціологічних опитувань.

Стан розробленості теми дослідження. У вітчизняній кримінології бракує спеціальних порівняльно-правових досліджень, присвячених питанням зарубіжного досвіду громадського впливу на злочинність. Це стосується і впровадження результатів подібних досліджень. Водночас певні аспекти зазначеної проблематики розглядалися такими вченими, як: О. М. Бандурка, В. В. Василевич, О. М. Ведернікова, В. В. Голіна, С. Ф. Денисов, О. М. Джужа, В. М. Дрьомін, С. М. Іншаков, О. Г. Кальман, О. М. Костенко, О. Г. Кулик, В. В. Лунєєв, В. І. Шакур, О. Ю. Шостко та ін.

Метою статті є вироблення основних шляхів впровадження позитивного міжнародного досвіду громадського впливу на злочинність у правотворчій та правозастосовній практиці в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вивчення й узагальнення сучасного прогресивного міжнародного досвіду участі громадськості у запобіганні злочинності дає підстави для виділення низки напрямів його використання в нашій державі. Указані напрями доцільно класифікувати за характером на кілька видів, що охоплюють заходи політичної, нормативно-правової, організаційно-управлінської, соціально-психологічної й технічної спрямованості.

² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

Заходи *політичного* характеру полягають у наявності в Україні політичної волі на використання сучасних альтернативних підходів у модернізації правоохоронної діяльності, оптимізації роботи органів кримінальної юстиції в першу чергу за рахунок розширення участі недержавних суб'єктів у сфері запобігання і протидії злочинності.

Виходячи з розуміння у західних країнах світу поняття «громадськість» у широкому значенні, необхідно відповідним чином формувати державну політику у сфері залучення різних соціальних інститутів до діяльності із запобігання злочинності в Україні. Звідси громадськість охоплюватиме не лише громадські формування правоохоронної спрямованості, а й заклади освіти й охорони здоров'я, органи самоорганізації населення, церкву, релігійні організації, ЗМІ, волонтерів, близьких родичів злочинців та правопорушників.

Нормативним віддзеркаленням намагань керівництва держави у реформуванні застарілих радянських підходів запобігання злочинності стала Концепція реформування кримінальної юстиції в Україні, затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008³. Цей документ можна визнати першою спробою нормативного визначення принципів правоохоронної діяльності нового зразка, де приділяється належна увага взаємодії органів кримінального переслідування із громадськістю, а також соціально-обслуговуючій спрямованості роботи органів внутрішніх справ. Однак станом на 2016 р. основні положення зазначеної Концепції лише починають реалізовуватись. Це стосується реформування української міліції та перетворення її в Національну поліцію; нормативного закріплення обов'язкового врахування рівня довіри громадян під час оцінки результативності діяльності органів поліції та ін.

³ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»: Указ Президента України від 8 квіт. 2008 р. № 311/2008 // Офіц. вісн. України. – № 27. – 2008. – Ст. 838.

Після організації роботи патрульної поліції в Україні рівень довіри до неї в різних містах перебуває в межах 50–80 %⁴. Це відповідає середньоєвропейському рівню. Більше того, за даними соціологічних установ кожний четвертий українець бере пряму чи опосередковану участь у проведенні АТО⁵. Наразі є дуже поширеною діяльність волонтерського руху. Тому очевидно, що вказані обставини мають бути використані правоохоронними органами для прийняття політичних рішень щодо створення довірливих партнерських відносин із громадянами, усунення соціально-психологічної прірви між народом та поліцією.

Нині спостерігається штучне гальмування передусім з боку керівництва правоохоронних органів процесу ширшого залучення громадян до діяльності із запобігання злочинності. Певні здобутки можна відзначити хіба що у воєнній сфері та антикорупційній діяльності. Так, із початком проведення АТО у Донецькій і Луганській областях у 2014 р. відбулось поживлення волонтерського руху. Деяких представників громадськості Міністр оборони України включив до складу департаменту тендерних закупівель Міністерства оборони з метою мінімізації корупційних ризиків під час освоєння мільярдів бюджетних коштів на придбання одягу, взуття, ліків, спеціального обладнання, паливно-мастильних матеріалів та ін. для військовослужбовців Збройних Сил.

Крім цього, за останні роки простежується позитивна динаміка у розширенні кола суб'єктів запобігання корупції за рахунок громадських організацій та окремих осіб. Наразі в Україні налічується близько 200 громадських організацій, метою яких є формування державної антикорупційної політики та обмеження корупційних ризиків у діяльності різних органів державної влади й місцевого самоврядування. Певні підвалини запобігання корупції із

⁴ Див.: Рівень довіри до нової патрульної поліції більш ніж удвічі вищий, ніж до старої міліції – опитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/society/1151178-riven-doviri-dopovoji-patruлноji-politsiji-bilsh-nij-udvichi-vischij-nij-do-staroji-militsiji-opituvannya.html>. – Заголовок з екрану; Рівень довіри киян до поліції склав 85 відсотків – Аваков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaapress.info/uk/news/show/98627>. – Заголовок з екрану.

⁵ Кожен четвертий українець займається волонтерством [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://4army.com.ua/kozhen-chetvertij-ukrayinets-zajmayetsya-volonterstvom/>. – Заголовок з екрану.

використанням допомоги громадян закріплені й у Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700–VII. У ньому передбачена діяльність так званих викривачів корупціонерів, тобто громадян, які надають правоохоронним органам, у тому числі й анонімно, інформацію про причетність державних службовців та інших осіб до корупційних практик. Законодавство гарантує відповідний захист викривачів корупціонерів⁶.

У зв'язку з цим політичні декларації й заяви політичних партій, фракцій, окремих політиків та громадських діячів про розвиток громадянського суспільства в Україні, створення відповідних засад для розширення участі громадськості у запобіганні злочинності й корупції мають втілюватись у життя. Для цього необхідні, по-перше, нормативно-правові підвалини, які дозволятимуть більш активно залучати громадян до правоохоронної діяльності; по-друге, відповідні управлінські рішення керівників центральних органів виконавчої влади, включаючи органи кримінальної юстиції.

Нормативно-правові заходи впровадження прогресивного міжнародного досвіду громадського впливу на злочинність в Україні стосуються прийняття нового Закону України з умовною назвою «Про участь громадян у запобіганні і протидії злочинності». Чинний Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р. № 1835-III⁷ є застарілим. У ньому передбачено хіба що залучення членів громадських формувань правоохоронної спрямованості до спільного із поліцейськими чи прикордонниками патрулювання (ст. 11). Це означає, що зазначений нормативно-правовий акт не охоплює багатьох прогресивних форм громадського впливу на злочинність. Наприклад, у США поширена діяльність громадських патрулів «Янголів-охоронців». До їх складу входять лише добровольці, без поліцейських. Їх зовнішній вигляд майже нічим не відрізня-

⁶ Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700–VII // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

⁷ Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 р. № 1835-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

ється від поліцейських, за виключенням відсутності табельної зброї. Ефективність цих патрулів висока, на що вказує скорочення загальнокримінальної злочинності в районі їх функціонування до 30 %⁸. Створення подібних патрулів в Україні із відповідним внесенням змін до чинного законодавства дозволило б поліпшити криміногенну обстановку у багатьох обласних центрах держави. Такі патрулі могли б стати «очами й вухами» українських поліцейських і посприяти оперативному втручання правоохоронців у конфліктні ситуації чи затриманню злочинців по «гарячих слідах».

З метою стимулювання громадян у наданні відомостей про осіб, які підозрюються у вчиненні певного злочину, чи які перебувають у розшуку, необхідно доповнити Закон України «Про Національну поліцію» 2015 р. положенням про грошове заохочення інформаторів, які надали відомості про вчинений злочин чи злочинця, який розшукується правоохоронними органами. Крім цього, центральним органам виконавчої влади, окремим міністерствам бажано враховувати думку громадськості під час розробки й прийняття тих чи інших нормативно-правових актів у сфері правоохоронної діяльності.

Реалізація заходів *організаційно-управлінської* спрямованості залежить від наявності політичної волі і рішучості правоохоронних органів, а також відповідних правових засад розширення громадського впливу на злочинність. Зазначені заходи є різноманітними, впроваджуються низкою органів державної влади.

Заслуговує на увагу пропозиція про створення в Україні пілотних проєктів у сфері запобігання злочинності. Така практика є доволі поширеною в США, Великій Британії та деяких інших країнах-членах ЄС. Зокрема, результати кримінологічних і соціологічних досліджень, що проводяться у науково-дослідних установах і навчальних закладах нашої країни, мають використовуватись зацікавленими органами державної влади, до яких передусім нале-

⁸ Ангелы-хранители подземки: в Нью-Йорке добровольцы патрулируют метро [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://4army.com.ua/kozhen-chetvertij-ukrayinets-zajmayetsya-volonterstvom/>. – Загл. с экрана.

жить МВС України. Воно має брати участь в оцінці результативності таких проектів, а потім поширювати прогресивний досвід, що застосовувався на локальному рівні, на більшу територію у регіональних чи навіть державних масштабах. Прикладом є програми «Зупини злочинця» та «Під доглядом сусідів», які запроваджувались у деяких районах Харківської області на початку 2000-х років. Проте, слід констатувати, що вказаний досвід не був використаний належним чином. Цьому заважало, по-перше, відсутність політичної волі, відповідного управлінського рішення керівництва правоохоронних органів обласного рівня, а також недостатнє державне фінансування указаних профілактичних програм; по-друге, не було бажання у самої громади впроваджувати позитивний міжнародний досвід, що могло б забезпечити істотне зменшення криміногенності у районі проживання.

Серед розглядуваних заходів також можна запропонувати проведення раз на 3–6 місяців загальних зборів громадян за місцем проживання. Наприклад, відповідно до чинного законодавства в Україні з липня 2016 р. багатоквартирні будинки, що знаходяться в комунальній власності, управлятимуться шляхом створення ОСББ (об'єднань співвласників багатоквартирних будинків)⁹. У процесі створення і діяльності ОСББ, періодичного вирішення різних житлових та господарських питань на загальних зборах мешканців можуть вирішуватись й інші, додаткові питання правоохоронної спрямованості. На такі збори через начальника районного відділу Національної поліції бажано запрошувати поліцейського, який покращував би кримінологічну поінформованість громадян шляхом: надання корисних відомостей про стан злочинності в районі, найбільш криміногенні місця; ознайомлення зі способами зменшення віктимності різних категорій громадян (жінок, дітей, пенсіонерів). Поліцейські можуть і повинні популяризувати серед місцевої громади створення громадських патрулів із числа добровольців, цікавитись відомостями про

⁹ Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку : Закон України від 14 трав. 2015 р. № 417-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 29. – Ст. 262.

осіб, які займаються незаконними видами діяльності, тощо. У свою чергу, місцева влада має сприяти у створенні громадянами органів самоорганізації населення у виді сільських, квартальних чи будинкових комітетів. Окрім вирішення житлових, соціальних питань, ці комітети на територіях свого обслуговування повинні допомагати правоохоронним органам в охороні громадського порядку шляхом надання колективних заяв до народних депутатів, місцевих органів влади лобіювати виділення фінансової допомоги для оснащення громадських патрулів, посилення технічного й інформаційного забезпечення охорони правопорядку.

До речі, високий ступінь взаємодії органів Національної поліції з ОСББ простежується останнім часом у м. Києві. Поліцейські постійно звітують про виконані доручення керівництва щодо: перевірки пунктів прийому чорних і кольорових металів; збору оперативної інформації про місця виготовлення, вживання та розповсюдження наркотичних засобів та психотропних речовин; діяльності підпільних казино та інших гральних закладів; припинення діяльності та демонтажу тимчасових торговельних споруд, що здійснюють реалізацію спиртних напоїв на розлив біля навчальних закладів, та ін.¹⁰

В Україні мають поглиблюватись процеси децентралізації державної влади, проведення адміністративної реформи для того, щоб розширювався доступ громадян до інформації, спрощувався механізм врахування владою, у тому числі органами кримінальної юстиції, думки громадян про напрями модернізації правоохоронної діяльності. Це не уявляється можливим без запровадження повноцінного електронного урядування. Головним управлінням МВС України в областях та в м. Києві пропонується за прикладом органів місцевого самоуправління використовувати сучасний досвід запровадження елементів електронного урядування. Доречно було б поширити практику подання громадянами електронних петицій до органів Національної поліції, які

¹⁰ Головне управління Національної поліції у м. Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyiv.npu.gov.ua/uk/publish/article/233994>. – Заголовок з екрану.

мають розміщуватись на офіційних веб-порталах правоохоронних органів. У цих петиціях представники місцевої громади можуть пропонувати способи зменшення криміногенності в окремих районах міст, надавати рекомендації щодо створення добровільних загонів з охорони громадського порядку; виробляти шляхи можливого облагородження місцевими органами влади тих місць, що перетворились на притони, місця вживання наркотичних засобів і психотропних речовин; де необхідно, за можливості, посилити поліцейське патрулювання. Також громадяни можуть подавати петиції з пропозиціями про доцільність чи недоцільність призначень окремих осіб на посаду начальників районних відділів поліції. Подібний досвід доволі поширений у графствах Великої Британії. Місцева поліція, у свою чергу, також може розміщувати на офіційних сайтах пропозиції щодо удосконалення профілактики злочинності для вивчення ставлення до них місцевої громади. Такі кроки, безсумнівно, підвищать ефективність правоохоронної діяльності, а також сприятимуть налагодженню партнерських взаємовідносин поліції і громадян відповідно до запобіжної стратегії «community policing» (політика орієнтації на місцеві громади).

Для покращення доступу громадян до інформації та посилення їх кримінологічної поінформованості слід впроваджувати сучасні західні зразки візуалізації злочинності за допомогою картографічного опрацювання. За прикладами багатьох міст США та лондонської поліції проекти «Карта злочинності» запроваджуються й у деяких містах України. Так, у вересні 2015 р. на офіційному веб-порталі харківської поліції було розміщено карту злочинності у м. Харкові. На ній можна простежити рівень та поширеність низки злочинів загальнокримінальної спрямованості (убивства, нанесення тілесних ушкоджень, розбої, грабежі, крадіжки, угони автотранспорту та ін.) у різних районах міста чи на окремих вулицях¹¹. Запровадження цього проекту викликало схвальні відгуки харків'ян та гостей міста. Є очевидним, що аналогічні

¹¹ Поліція Харкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://police.kh.ua> – Заголовок з екрану.

проекти візуалізації злочинності на місцевому рівні слід поширювати по всій Україні. Однак побудова карт злочинності має здійснюватись виключно на підставі актуальної офіційної статистичної інформації про злочинність, якою оперують органи прокуратури й Національної поліції.

У Законі України «Про Національну поліцію» 2015 р. зазначається, що одним із головних показників ефективності роботи органів поліції є рівень довіри до неї з боку громадян. Більше того, у положеннях цього нормативно-правового акта передбачено регулярне щорічне звітування керівництвом як всієї поліції, так і її територіальних органів перед громадянами про результати своєї роботи. Бажано, щоб звіт органів місцевої поліції про свою роботу включав, окрім статистичних даних про стан злочинності, ще й інформацію щодо кількості зустрічей поліцейських із мешканцями місцевих громад (районів, мікрорайонів в містах, сіл, селищ) на загальних зборах.

З метою розширення участі громадськості у запобіганні злочинності необхідною є реалізація на практиці положень постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 р. № 996¹². У ній особливо наголошується на створенні й організації діяльності громадських, наукових, консультативних рад та інших дорадчих структур у роботі центральних органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Такі ради мають брати постійну участь у роботі колегій правоохоронних органів, контролювати їх діяльність, особливо щодо законності й цільового характеру витрачання бюджетних коштів, сприяти ширшому залученню громадських об'єднань й окремих громадян до сфери запобігання злочинності й охорони правопорядку.

Окрім цього, в Україні необхідно створити інститут добросовісного інформаторства за прикладом США. У цій країні за надання інформації про вчинення певною особою корупційного злочину можна одержати від ФБР

¹² Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова Каб. Міністрів України від 3 лист. 2010 р. № 996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-p/page>. – Заголовок з екрану.

винагороду до 25 тис. дол. США¹³. Подібна практика існує в Республіці Казахстан, де за надання подібних відомостей можна одержати від Агентства запобігання економічній і корупційній злочинності грошове заохочення, еквівалентне 1 тис. дол. США¹⁴. В Україні ж інститут добросовісного інформаторства на законодавчому рівні закріплений лише у Законі України «Про запобігання корупції» 2014 р., де передбачена діяльність викривачів корупціонерів. За таким прикладом необхідно внести відповідні доповнення до чинного законодавства, що регулює діяльність громадськості у сфері запобігання злочинності.

Разом із тим якісне функціонування інституту добросовісного інформаторства не уявляється можливим без створення фонду оплати послуг викривачів на державному і муніципальному рівнях. До цього слід активно залучати бізнесменів, зацікавлених у скороченні, наприклад, корупції в органах державної влади, що заважає прозоро здійснювати підприємницьку діяльність.

Організаційно-управлінські заходи удосконалення стратегії громадського впливу на злочинність стосуються й відповідного формування складу патрулів із охорони громадського порядку. До них на добровільних засадах необхідно залучати молодь, зокрема й студентів. Потенційним резервом виступають демобілізовані бійці, які брали участь у проведенні АТО. Останні можуть допомагати патрульним поліцейським охороняти громадський порядок, але за умови несення служби без зброї. Позитивним прикладом є підрозділи «Сотня Лева» та «Азов», бійці яких разом із поліцейськими охороняють правопорядок у Харкові.

Окремої уваги заслуговує практика розробки і запровадження в Україні заходів державних, обласних і міських комплексних програм запобігання

¹³ Артеменко І. А. Державна політика протидії організованій злочинності та корупції в Україні / І. А. Артеменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=8908>. – Заголовок з екрану.

¹⁴ Правила поощрения за оказание содействия в борьбе с коррупцией : постановление Правительства Республики Казахстан от 23 авг. 2012 г. № 1077 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://finpol.gov.kz/rus/soobshi_o_korrupcii/pravila_poohreniya/. – Загл. с экрана.

злочинності. Наразі вони являють собою декларативні документи, які здебільшого реалізуються владою з нецільовим використанням бюджетних коштів. За результатами проведених в Україні досліджень Рахункова палата України неодноразово визнавала такі програми недієвими та такими, що не досягають поставленої мети й не забезпечують досягнення очікуваних результатів¹⁵. Тому програми профілактики правопорушень мають перетворитись на реальні механізми запобігання різним видам злочинності за європейським зразком, коли у виконанні їх заходів та оцінці ефективності їх здійснення беруть активну участь громадські організації й окремі громадяни.

Для активізації української молоді у наданні на добровільних засадах допомоги правоохоронним органам у питаннях профілактики злочинності необхідно використовувати досвід таких країн, як Королівство Нідерландів та США. У них керівники підприємств, установ і організацій різних форм власності під час прийому працівників на роботу звертають увагу на безкоштовну волонтерську та іншу діяльність останніх у сфері запобігання злочинності. Ось чому у багатьох західних країнах світу є популярною участь студентів у різноманітних студентських організаціях і рухах. Молоді спеціалісти для досягнення значних результатів у професійній діяльності та реалізації кар'єрних амбіцій на початкових етапах виконують функції волонтерів із надання соціальної та іншої допомоги різним категоріям найбільш незахищених верств населення. Основна причина подібних масових альтруїстичних потягів в США та країнах ЄС – бажання досягти життєвого успіху, який не уявляється можливим без певних обмежень, пов'язаних із волонтерською та іншою добровільною діяльністю у сфері запобігання злочинності. Тому зазначений досвід має стати предметом окремого вивчення для його впровадження в Україні та формування відповідної внутрішньої державної політики.

¹⁵ Голіна В. В. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні: монографія / В. В. Голіна, С. Ю. Лукашевич, М. Г. Колодяжний; за заг. ред. В. В. Голіни. – Х.: Право, 2012. – С. 64, 65.

Соціально-психологічні заходи розширення громадського впливу на злочинність пов'язуються щонайменше з двома аспектами. Перший аспект полягає у захисті й дотриманні в Україні прав людини і громадянина. Застосування тортур та катування, що іноді мають місце щодо підозрюваних в ізоляторах тимчасового перебування МВС України, обвинувачених, які перебувають у слідчих ізоляторах, засуджених в установах виконання покарань посилюють недовіру окремих громадян та суспільства в цілому до правоохоронної й судової системи. Указані негативні обставини поглиблюють психологічну прірву між народом і владою. Тому першочерговим завданням усієї системи кримінальної юстиції є беззаперечне дотримання прав людини і громадянина, закріплених у Конституції та чинному законодавстві України. Це має стати фундаментом для розвитку інших напрямів більш широкого залучення різних інститутів громадянського суспільства до справи протидії злочинності. Така протидія є неможливою без моральної, фізичної, інформаційної та іншої підтримки населення.

Другий аспект запровадження в нашій державі елементів запобіжної стратегії «community policing» стосується популяризації участі громадян у сфері запобігання злочинності. Добровільна участь передусім молоді у діяльності, наприклад, громадських формувань правоохоронної спрямованості, має стати своєрідним сучасним суспільним трендом. І функцію популяризації відповідного стилю життя й поведінки у зазначеній сфері мають взяти на себе органи державної влади, органи місцевого самоврядування, правоохоронні структури.

Основними соціально-психологічними напрямками популяризації участі громадян у наданні безкоштовної добровільної допомоги правоохоронним органам у запобіганні злочинності можуть бути: а) створення відповідної соціальної реклами, яку необхідно поширювати за допомогою ЗМІ й мережі Інтернет; б) популяризація волонтерського руху та добровільних загонів самоорганізації студентської молоді у вищих навчальних закладах через лекції та по-

ширення листівок і пам'яток; в) організація телевізійних проектів та телешоу щодо: правової допомоги громадянам, які виявили бажання зареєструвати статут та налагодити роботу громадської організації правоохоронної спрямованості; висвітлення відомостей про кількість подібних добровільних загонів в Україні та окремих містах; інформування телеаудиторії про успіхи й складнощі у діяльності громадських патрулів та шляхи їх подолання; виступи керівників Національної поліції про особливості співпраці поліцейських з окремими громадянами з виявлення злочинів і правопорушень, а також переваг партнерських взаємовідносин правоохоронних органів та громадськості тощо.

Результативність виконання заходів *технічної* спрямованості у сфері участі громадськості щодо запобігання злочинності залежить від успіхів реалізації заходів політичного, правового, організаційно-управлінського й соціально-психологічного характеру. До таких заходів можна віднести:

а) сприяння окремими громадянами у монтажі в під'їздах багатоповерхових будинків, на вулицях, де розташовані приватні будинки, автостоянках тощо камер відеоспостереження. Вони можуть бути встановлені як органами влади самостійно за ініціативою громадян, так і останніми за власні кошти;

б) здійснення громадянами благодійних внесків для придбання необхідного обладнання (ліхтарики, рації, електрозвукові пристрої, гучномовці, спеціальний одяг і взуття) та інших засобів для оснащення осіб, які беруть участь у роботі громадських патрулів. За можливості патрулювання може здійснюватись на моторолерах чи автомобілях у разі, якщо розмір благодійної допомоги дозволяє їх придбати. Очевидно, що патрулювання вулиць із використанням авто- чи мототранспорту збільшить територію обслуговування та сприятиме ефективності охорони громадського порядку;

в) участь талановитих студентів, програмістів та інших спеціалістів ІТ сфери у розробці відповідного програмного забезпечення для впровадження на місцевому рівні проектів «Карта злочинності», а також у наданні технічної підтримки подальшого впровадження системи електронного урядування в

Україні. Прикладом може слугувати система електронних державних тендерних закупівель під назвою «ProZorro» й експериментальна програма електронного урядування «E-progress». У тестуванні й налагодженні повноцінної роботи представлених проектів брали і беруть участь програмісти-добровольці.

Існують, безперечно, й інші напрями впровадження стратегії «community policing» у вітчизняній правотворчій та правозастосовній практиці.

Висновки. Практична реалізація запропонованих напрямів впровадження в Україні прогресивного міжнародного досвіду участі громадськості у запобіганні злочинності дозволить наблизити нашу країну до сучасних європейських стандартів у сфері взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства. Це має позитивно відбитись на кількісно-якісних показниках злочинності.

Колодяжний М. Г. Пути внедрения в Украине прогрессивного международного опыта участия общественности в предупреждении преступности

В статье на основании изучения современного зарубежного опыта общественного воздействия на преступность предлагается ряд направлений его внедрения в Украине. Указанные направления классифицированы по характеру на политические, нормативно-правовые, организационно-управленческие, социально-психологические и технические.

Ключевые слова: *общественность, предупреждение преступности, участие общественности в предупреждении преступности, международный опыт предупреждения преступности, стратегия «community policing».*

Kolodyazhny M. G. The ways of introduction in Ukraine of progressive international experience of public participation in crime prevention

In the article on the basis of study of modern foreign experience of public influence on crime suggests a number of areas of its implementation in Ukraine. These areas are classified by the nature of political, regulatory, organizational, social and psychological, technical.

Key words: *public, crime prevention, public participation in crime prevention, international experience in crime prevention, strategy «community policing».*